

Den norske dataforenings innspill til Regjeringens digitaliseringsstrategi

Introduksjon

Den norske dataforening (DND) vil i dette innspillsdokumentet ikke bare foreslå noen føringer, men også peke på hvordan frivilligheten kan være en ressurs i det videre arbeidet med strategien.

Våre medlemmer er dem som utfører digitaliseringsjobben på vegne av det norske folk. Vi er derfor svært opptatt av at vi sammen får etablert en nasjonal strategi med konkrete og gjennomførbare tiltak. Vi er også opptatt av at strategien blir et folkelig felleseie som sikrer at vår nasjon ikke blir en digital leilending for et knippe internasjonale giganter.

For å unngå en slik situasjon må strategien favne bredt slik at den også dekker behovet for ny næringsutvikling og jobbskaping. Dette for å sikre at det skjer en digital verdiskapning innenfor våre grenser.

Rammebetingelsene vi jobber innenfor er i stadig endring. Et stort antall internasjonale regler kommer til å stille økte krav til kompetanse og digitale systemer i norske virksomheter. Dette skal gjennomføres i en skjerpet atmosfære, i en kompleks geopolitisk situasjon vi må forholde oss til både som nasjon og som individer. Det norske samfunnet står foran svært krevende år med mange og store omstillinger helt ned på lokalt nivå. FNs bærekraftsmål anslår at to-tredeler av målene kun løses gjennom digitalisering. Menneskehetens fremtid avhenger altså av at vi lykkes med digitalisering.

Vi er optimistiske med tanke på teknologi som en konstruktiv bidragsyter i samfunnsutviklingen: Den hurtige digitaliseringen vil påvirke vår hverdag positivt og bygge et langt mer bærekraftig samfunn vi alle kan være en del av. Den nye strategien *kan* bli en viktig plattform for å forsterke vårt tillitsbaserte samfunn, med positive verdier som trygghet, åpenhet, fellesskap, samarbeid, inkludering og kompetanse som grunnmur.

Så mange innbyggere som mulig bør på et eller annet nivå inkluderes i denne reisen. Derfor er det så viktig å få forankret en digitaliseringsstrategi med en betydelig gjennomføringskraft. Vi må kunne håndtere utfordringene og se de sterke sidene ved en digitalisering som kommer til å være katalysator i omtrent alle endringsprosesser i vårt samfunn de nærmeste årene.

Den norske dataforening

Den norske dataforening (DND) har røtter tilbake til 1953 som et fagnettverk for datidens teknologi. Foreningen bidrar til kunnskapsdeling på tvers av selskaper og sektorer. Våre medlemmer har tilpasset seg 70 års teknologendring og er lidenskapelig opptatt av IT og digitalisering. Den bygger på klassisk «dugnadsånd».

Foreningen består av flere tusen fagpersoner og nettverket er spredt utover Norge. Dataforeningens fagmiljøer har dyp kunnskap innen områdene som berøres av digitaliseringen. Når landet digitaliseres, er det i praksis medlemmer av Dataforeningen som “gjør jobben”.

Medlemmene er organisert i mer enn 60 faggrupper over hele landet. Her møtes eksperter innen ulike IT-områder jevnlig og skaper aktiviteter og engasjement sammen. Vår felles agenda er å sikre at den teknologiske utviklingen bidrar til et samfunn som er godt for mennesker å ta del i. Ekspertisen og fagkunnskapen blant foreningens medlemmer gjør oss til gode veivisere mot en felles digital fremtid.

Dugnaden DND kommer hele det norske samfunnet til gode, og vår tilstedeværelse over hele landet kan bidra til at vi som nasjon står rustet for en digital fremtid som er forankret i lokalmiljøene. Vi vet at samfunnsutfordringer må løses i samspill mellom by og land, blant annet gjennom lokale kunnskapsnav med spesialkompetanse som samarbeider på tvers av sektorer og selskaper.

Samfunnsverdier i en digital kontekst

Digitaliseringen former våre samfunn, lokalt, nasjonalt og globalt. En nasjonal digitaliseringsstrategi bør bygges på en grunnmur som styrker våre felles verdier. Noen viktige stikkord her er *tillit, trygghet, åpenhet (transparens), fellesskap, samarbeid, inkludering og kompetanse*.

- **Tillit:** I Norge har offentlige myndigheter fortsatt sterk tillit i befolkning, majoriteten stoler på at myndighetene jobber for vårt felles beste. Tilliten er imidlertid synkende, inkludert tilliten til nye digitale løsninger og samhandlingen mellom offentlig-privat sektor («IT I PRAKSIS 2023», Rambøll). *Regjeringen bør benytte anledningen til å styrke tilliten til offentligheten gjennom en nasjonal dugnad vi alle føler vi kan ta del i. Dataforeningens medlemmer kan fungere som sentrale tillitsskapere i befolkningen, ikke minst lokalt.*
- **Åpenhet:** Prosessen bør fortsette å være åpen når det gjelder deling av informasjon og data. Fullt innsyn og åpenhet signaliserer tillit og er en forutsetning for å gi flest mulig sjansen til å uttale seg og dermed engasjere seg.

Åpenhet uten skjulte agendaer skaper gjensidig tillit som igjen kan føre ulike aktører sammen for å arbeide mot felles mål. Dataforeningen kan fungere som en sentral samfunnsaktør som forfekter denne åpenheten i praksis.

- **Trygghet:** I en verden hvor endringer, som blant annet innføringen av kunstig intelligens, kan skape usikkerhet og skepsis, må vi sammen jobbe for å skaffe trygge rammer. Digitaliseringen åpner ikke bare muligheter for de gode kreftene i samfunnet, men gir også muligheter for dem som ønsker å utnytte vår naive atferd.

Skal det bygges forsvarsverk må ikke det bare skje gjennom murer som skilles oss. Det er langt viktigere med påfyll av kunnskap både på virksomhetsnivå og individnivå for å etablere en samfunnsmessig beskyttelse. Dette skapes gjennom grunnleggende forståelse av de endringene som skjer og råd om hvordan man kan beskytte seg. Her bidrar Dataforeningens administrasjon og korps av frivillige jevnlig med kursing, seminarer og generell informasjonsdeling.

- **Kompetanse:** Digitalt utenforskap henger sterkt sammen med manglende digitale basisferdigheter. I dag mangler anslagsvis 20-30 prosent av ungdommer som kommer ut av skolen grunnleggende dataferdigheter. Utdanningsdirektoratet definerer grunnleggende ferdigheter innen lesing, skriving og regning, men ikke digital kompetanse. Det finnes ingen eksamen, og ungdommene er helt prisgitt lærere med kompetanse, vilje og tid til å gi ungdommene ballasten. Manglende kunnskap og mestring skaper fort generell utrygghet og manglende tillit (se foregående punkter). Det er nødvendig at læring samordnes slik at det blir likt på tvers av klassetrinn, skoler og kommuner. I denne prosessen er det også viktig at lærere oppdateres på digitale ferdigheter.

I jobben med å heve den digitale kompetansen er det viktigst å starte i skolen. Samtidig må vi løse kompetansegapet for dem som allerede er i jobb. De eldre og andre som står utenfor arbeidslivet trenger også hjelp til å heve sine digitale basisferdigheter. Her kan Dataforeningen, ved å etablere en mentorordning, gjøre en forskjell. Vi kan dessuten bidra med gode lokale veiledere, også i fysisk format.

- **Fellesskap:** Det vil være store fremtidige utfordringer på områder som sikkerhet, kvalitet, effektivitet, inkludering, påvirkning og jobbglede. I en tid preget av konflikter, splid og tvil om fremtiden, trenger vi noen felles prosjekter som styrker vår fellesskapsplattform som mennesker. Faktisk kan vi uttrykke oss så sterkt at menneskehetens fremtid kan avhenge at vi lykkes med digitaliseringen. Derfor bør alle lyttes til, uansett tilhørighet, inkludert den delen av befolkningen som ikke naturlig faller innenfor digitaliseringsarbeidet.

Det lureste myndighetene kan gjøre er å etablere et nasjonalt digitaliseringsprosjekt som er forankret hos den digitale borger, hvor formålet er kunnskaps- og kompetanseheving for å skape tillit og trygghet i befolkningen. Det blir enklere for nordmenn å se hvordan de kan bidra til det grønne skiftet med utvikling av bærekraftige løsninger, når det kobles tettere til det digitale skiftet. Dataforeningen bidrar allerede konkret her med flere faggrupper på tvers, som blant annet fokuserer på bærekraft og fremtidens digitale borger.

- **Samarbeid:** I prosessen med digitalisering **må** det inngås et tett samarbeid mellom næringsliv, forvaltning, fagmiljøer, forskningsmiljøer, frivillige organisasjoner og gründermiljøer for å skape en felles plattform for kunnskapsdeling og utvikling av digitale tjenester med nasjonal nytteverdi. Vi må også heve blikket i enda større grad for å se på muligheter med andre land og internasjonale organisasjoner. Vi greier uansett ikke alle de store utfordringene alene. Dataforeningen vil være en naturlig aktør som bidragsyter i ulike samarbeid.

Disse samfunnsverdiene, satt inn i en relevant digital kontekst, er styrende for våre forslag til tiltak og øvrige refleksjoner i det følgende.

Forslag til tiltak

Vi befinner oss i en svært volatil og kompleks geopolitisk situasjon som er vanskelig å tolke og forholde seg til. Det pågår krig i Europa, der USA er en kraftig bidragsyter, samtidig som kløften mellom USA og Kina blir større i Sør-Kina-havet. Krigen mellom Israel og Palestina har også blusset opp, til en styrke vi knapt har sett maken til før. Norsk digitaliseringsstrategi må nå ta hensyn til at teknologi og digitalisering har en sikkerhetspolitisk dimensjon, slik også Forsvarskommissjonen påpeker i sin proposisjon NOU 2023: 14.

Målet med digitaliseringsstrategien bør være knyttet til å sikre norsk velferd og verdiskapningsevne i et globalt samfunn dominert av store omveltninger, sterke regulatoriske endringer og et fåtall dominerende teknologigiganter. Dataforeningen foreslår konkrete tiltak knyttet til kompetanse, digital inkludering, data som en nasjonal ressurs, digital modenhet i våre virksomheter og støtte til

små- og mellomstore bedrifter. De fleste tiltakene kan også ses som en invitasjon til samarbeid i et arbeid hvor en frivillig ekspertorganisasjon som Dataforeningen kan bidra på en rekke områder.

Det er en rekke områder vi ikke berører i denne forslagslisten, ikke fordi det ikke er viktig, men fordi vi regner med at områder som ehelse, kunstig intelligens, skytjenester, bærekraft, regulering etc. er sentralt ikke bare i standardiseringsgruppens bevissthet, men også i innspill fra andre aktører.

Det kan bemerkes at vi også på disse områdene har ildsjeler med inngående ekspertkompetanse som kan mobiliseres.

Nasjonal kartlegging av digitale basisferdigheter

Vi trenger langt høyere digital kompetanse i Norge. Det er mangel på grunnleggende digitale ferdigheter i grunnskolen, derfor bør det innføres obligatorisk undervisning i grunnleggende digitale ferdigheter i norske skoler, eksamen ved enden av skoleåret, samt et test-tilbud for alle nordmenn som har behov for å heve sin digitale basiskompetanse, enten i jobb eller utenfor.

På dette området kan Dataforeningen bidra med verktøy for å måle våre nasjonale digitale basisferdigheter.

Grunnkurs i digitalisering

Det er viktig å få opp grunnkompetansen på sentrale områder, så vi ikke får et stort kompetansespråk i befolkningen. Kravene til den fremtidige digitale borger kommer til å øke, og derfor bør det arrangeres en rekke statlig og kommunalt subsidierte grunnkurs som gir folk digitalt påfyll. Igjen er Dataforeningen en mulig bidragsyter.

En ny etterutdannings- og videreutdanningsreform

Ferdigheter, kunnskap og kompetanse er avgjørende for Norges produktivitet og verdiskaping. Kompetansepolitikk og livslang læring er nødvendige forutsetninger for at Norge skal kunne ta i bruk mulighetene ny teknologi gir. Det er også behov for en sterkere kobling mellom arbeidslivsrelevans og studier, slik at studieløp bidrar til næringslivets og det offentliges behov for kompetanse. En etter- og videreutdanningsreform bør på plass for å sikre Norges omstillingsbehov.

Digital støtteordning for privatpersoner

Uansett hvor godt styrket den digitale kompetansen blir, vil det alltid være en andel av befolkningen som ikke er i stand til å bruke dagens digitale løsninger slik de nå er utviklet. Både eldre og unge under/over myndighetsalder vil ha behov for hjelp av andre personer for å utføre digitale tjenester. Tjenestene er pr. i dag ikke lagt til rette for dette på en omforent måte. For å lykkes med den økte digitale omstillingen, må en både regulatorisk, og med digitale verktøy legge til rette for en «på-vegne-av»-funksjonalitet innenfor ulike områder og roller (økonomisk/nettbank/vergeroller/ledsager-roller/fosterforeldre/fosterhjem/besøkshjem/ulike helsetjenester).

Mentorordning for studenter og ansatte

Dataforeningen planlegger å sette i gang en mentorordning for studenter. Gjennom våre ildsjeler ønsker vi å tilby unge som skal ut i et turbulent arbeidsmarked. Det viktigste er tilgjengelighet og påfyll av rett digital kompetanse.

Enkel tilgang til offentlige data

Data sees på som en ressurs i digitaliseringen, DND er kjent med at Kommunal- og distriktsdepartementet har iverksatt arbeid med viderebruk av offentlig data gjennom Viderebruksutvalget. Utvalget jobber med hvordan få til en helhetlig regulering slik at offentlig data kan viderebrukes til å skape nye verdikjeder/økosystemer. Dette arbeidet har konsekvenser også for

produksjon, tilrettelegging og lagring av data, herunder datasentre. Det bør utarbeides et nasjonalt rammeverk slik at offentlig data blir tilgjengeliggjort på en rimelig og effektiv måte slik at det gagnar norske små og mellomstore bedrifter til ny næringsutvikling.

Utvikling av veiledere på ulike nivåer

Et annet grep er å utvikle digitale veiledere med nytteinfo rettet både mot privatpersoner og i profesjonell sektor. Veilederne bør utvikles på flere plattformer og her kan Dataforeningen delta aktivt i utviklingen av veiledere. Hensikten med veilederne er blant annet å gjøre det komplekse mer forståelig og forenkle hverdagen den digitale borgeren.

Bruk av teknologi og kompetanse til å styrke virksomhetenes innovasjonsevne

Dataforeningen er bekymret for den generelle modenheten til smb-virksomhetene i Norge, som ikke bare handler om sikkerhet, men om generell digital modenhet. Flere norske virksomheter må bli mer digitalt modne. Eksempelvis ser vi at moderne skyløsninger underutnyttes. Norges nye markeds plass for skytjenester er et skritt i riktig retning, men det krever økt involvering og kompetanse i offentlig sektor for å styrke bestillerkompetansen på skytjenester.

Profesjonalisering av innkjøp av skytjenestene vil komme andre miljøer til gode. Strategien bør omtale utfordringene og mulighetene en slik offentlig markeds plass for skytjenester gir. IT og bruk av teknologi og kompetanse til å styrke virksomhetenes innovasjon og forretningsutvikling vil spille en avgjørende rolle.

Øke fokuset på å gjøre alle organisasjoner mer datakyndige

Den raskeste måten å gjøre en organisasjon mer datakyndig, er å heve datakompetansen i alle ledd i organisasjonen og få kunnskapsarbeidere til å gjøre jobben selv. Vi bør etablere etiske retningslinjer for bruk av data og skape en kontekst i forbindelse med bruken, akkurat som det gjøres rundt IT-sikkerhet.

Bistand til små og mellomstore bedrifter

Små og mellomstore bedrifter er ryggraden i norsk næringsliv, og står for om lag 70 prosent av verdiskapingen i privat sektor. Digitaliseringsstrategien bør hensynta dette, og det bør være målrettede tiltak som treffer behovene for små- og mellomstore bedrifter. Digitaliseringsstrategien kan inneholde kompetansemidler, bistand til økt modenhet, støtte til forsknings- og utviklingsaktiviteter og tverrfaglige kompetansemiljøer.

Sektorovergripende samarbeid

Bedre samarbeid mellom offentlig og privat sektor blir helt nødvendig når det kommer så store regulatoriske endringer.

Det nye Digitaliseringsdepartementet må gjennomgå alle samarbeidsformer som allerede eksisterer for å identifisere forbedringsmuligheter, og den nye digitaliseringsministeren får en viktig rolle i å skape forståelse for endringene som må gjøres. Det offentliges rolle som innkjøper bør også tas hensyn til i digitaliseringsstrategien, og den nasjonale skystrategien oppdateres som følge av modenhetsutfordringer i offentlig sektor.

Forholdet til tech-gigantene

Digitaliseringsstrategien bør omtale Norges avhengighet av de store tech-gigantene, og hvordan nye kommende reguleringer, som Digital Services Act, AI Act, Transatlantic Data Transfers og arbeidet med en norsk utviklet skytjeneste påvirker muligheter og utfordringer fremover.

Forholdet mellom teknologigigantene og samfunnet er komplisert. Når verdiskapning flyttes fra mennesker til algoritmer, utfordres eksempelvis nasjonaløkonomiene, fordi verdiskapningen ikke lenger kan beskattes som menneskelig arbeid, og dessuten ikke nødvendigvis skjer på nasjonal grunn lenger. Digitaliseringen bidrar til å kanalisere verdier inn i noen få store virksomheters lommer. Dette er en utfordring som riktignok adresseres i ulike sammenhenger, men den har ikke det fokus alvorlighetsgraden tilsier.

Utvikling og beskyttelse av kompetanse og teknologi

Den industrielle konkurransen mellom Kina og USA begrenser seg ikke til forsvarsindustrien, men påvirker hele verdikjeder fra råmaterialer til programvare. I de kommende årene vil sikring av verdikjeder bli prioritert av stater og eiere for å unngå avhengigheter og sårbarheter.

Teknologiske skift skaper fundamentale endringer, spesielt innen økonomi, demografi og arbeidsmarked, men også militært. Norge må ha en mer strategisk tilnærming til utvikling og beskyttelse av kompetanse og teknologi. Sikkerhetsmessige hensyn har i økende grad fått høyere prioritet enn de økonomiske, og dette må få betydning for digitaliseringsstrategien.

Økt internasjonalt, europeisk og nordisk samarbeid

De sterke geopolitiske, regulatoriske og teknologiske endringene, gjør at Norge må samarbeide ytterligere med andre aktører både internasjonalt, i Europa og i Norden. Den geopolitiske situasjonen har ført til raskere beslutningsprosesser enn vi tidligere har vært vant til, og Norge må intensivere sitt samarbeid med andre for ikke å bli akterutseilt. Viktige regelendringer og direktiver kommer på løpende bånd på områder som er viktig for Norge, og det er viktig å ikke sitte på sidelinjen når viktige vedtak utredes. Dataforeningen er opptatt av at digitaliseringsstrategien bør adressere dette.

Klimakrisen, bærekraft og teknologiens rolle i det grønne skiftet

Samtidig som verden opplever uro og økende geopolitiske skillelinjer, er klimakrisen fortsatt alvorlig, og verden er på vei mot en livstruende overoppheting. Teknologi spiller en avgjørende rolle i å redusere klimautslipp, og når data blir en råvare som seiler opp som en strategisk ressurs for flere land, vil også kraften som skal til for å produsere og lagre data øke eksponentielt.

Digitaliseringsstrategien må legge til rette for nok og miljøvennlig kraft til datatilgangen, og energi som råvare må hensyntas. Norge har både infrastrukturen og naturressursene til å bidra til en mer klimavennlig datasenterindustri, og dette bør hensyntas i digitaliseringsstrategien.

Kunstig intelligens - vår tids viktigste teknologi

De landene som mestrer kunstig intelligens først, vil kunne øke produktivitet og effektivitet kraftig. Dette påvirker alle samfunnsområder og utfordrer tradisjonelle begrensninger for størrelsen på ulike økonomier. USA, NATO, Russland og Kina har alle innført egne strategier for hvordan man skal bli ledende på området. Kunstig intelligens krever tilgang til store mengder data, og vekstpotensialet gjør data til en stadig mer verdifull råvare. Dette har betydning for Norges muligheter fremover, og digitaliseringsstrategien bør inneholde grep for å styrke Norges arbeid med data som råvare, og hensynta utviklingen innen AI Act fra EU.

Beredskapsevne og bedre sikkerhet for norske virksomheter

Norge må sikre seg oversikt over dagens situasjon i norske virksomheter. Hvordan er beredskapsevnen egentlig, og hvor godt forberedt er norske virksomheter på trusselbildet som er i konstant endring? Som ledd i digitaliseringsstrategien bør Norge ha tiltak som avdekker nåsituasjonen, slik at relevante tiltak kan iverksettes.

Overgang til «Industri 4.0»

Regjeringens grønne industriløft¹ legger opp til at råvare- og produksjonskomponenter, som tidligere ble fraktet inn fra produsenter i andre verdensdeler, skal produseres i Norge (eller i nærliggende, vestlige områder). Den grønne satsingen vil forsterke behovet for en rask overgang til Industri 4.0², i det prosess- og produksjonssystemer i stadig større grad blir digitalisert. En av konsekvensene er at operasjonell teknologi (OT) vil konvergere med IT, og etter hvert bli fullt integrert i IT-økosystemet.

Bakgrunnen for behovet for konvergens mellom OT og IT ligger i selve Industri 4.0-syklusen, som består av å overvåke produksjon, predikere service/vedlikehold, samt bestille råvarer/produksjonskomponenter skreddersydd for egen produksjonslinje.

Kombinert med implementering av datadrevne, autonome digitale tvillinger (virtuelle representasjoner av en fysisk virkelighet gjennom simulatorer for sanntidsberegninger, optimalisering, overvåking, kontroll og forbedret beslutningsstøtte), vil man få behov for å koble sammen eksisterende OT- og IT-miljøer.

Eksempelvis vil AI-assistert læring bidra til å optimalisere produktene som skal utvikles og produseres. Det vil bli stilt krav til modenhet rundt både ny kompetanse, organisering, bruk/utnyttelse og ikke minst forvaltning av alle data i virksomhetene.

Data og digitalisering må derfor utnyttes på tvers av hele virksomheten, og nye fabrikker med IT-systemer som henger sammen gjennom hele verdikjeden vil bli bygget.

Forventninger, drivkrefter, utviklingstrekk og utfordringer

Forventninger til den nasjonale digitaliseringsstrategien

Digitalisering er samtidens «infrastruktur» for samfunnsbygging. Dataforeningen er opptatt av at strategien blir konkret og gjennomførbar. Vi forventer at den blir forankret i det norske folk, med etablering av en forståelse for hvordan digitaliseringen vil få konsekvenser for den enkeltes hverdag.

Drivkrefter og utviklingstrekk i samfunnet strategien bør ta høyde for

Vi forventer et skille mellom innbyggere som henger med i den digitale utviklingen og dem som faller utenfor. Strategien må ta høyde for å inkludere flest mulig innbyggere i den digitale revolusjonen.

En tsunami av nye regler og lover gjør at norske myndigheter og virksomheter kommer til å ha sin fulle hyre med å implementere regelverk som vil koste virksomheter og organisasjoner mye, men samtidig være viktig å etterleve i det grønne skiftet som går hånd i hånd med det digitale.

Det er også viktig å være oppmerksom på den sterke konsentrasjonen av makt på få, kommersielle internasjonale selskap som kan bidra til mindre digital verdiskapning og manglende "råderett" over egen digital hverdag for nordmenn.

Vi oppsummerer noe av det vi ser som formende trender og drivkrefter i kapitlet «Rammebetingelser».

¹ Veikart 2.0: [Grønt industriløft - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

² What is 'Industry 4.0' and what will it mean for countries? | World Economic Forum (weforum.org)

De viktigste digitaliseringsutfordringene fremover

De viktigste utfordringene inkluderer sikring og styrking av vårt tillitsbaserte samfunn, tilliten til offentlig sektor, IT-sikkerhet, de overgripende reguleringene og de endrede rammebetingelsene i alle sektorer, AI-revolusjonen, enklere tilgang til offentlige data, kompetanseheving i alle ledd av samfunnet, samt regulering av internasjonale IT-giganter.

Noen tiltak som kan bidra til å løse utfordringene

- Nasjonal kartlegging av digitale basisferdigheter
- En ny etterutdannings- og videreutdanningsreform
- Mentorordning for studenter og ansatte
- Øke datakyndighetene i alle virksomheter og organisasjoner
- Konkret bistand til små og mellomstore bedrifter

Krefter som påvirker oss

Digitalisering er ikke bare noe vi søker å gjøre, det er også noe som skjer med oss, enten vi sitter helt musestille eller søker å påvirke utfallet av digitaliseringen. Vi tror det er viktig at vi mobiliserer nasjonalt til å skape det digitale samfunnet vi selv definerer. Da må vi være bevisste hva som påvirker spillerrommet vårt, på bakgrunn av både nasjonale og internasjonale utviklingstrekk.

Som en hale til dette innspillet skisserer vi noen av de lover og regler som vil påvirke oss³ og hvilke konsekvenser de vil få.

Regulatorisk tsunami gir økte krav til digital kompetanse og digitale systemer

Et stort antall norske og europeiske regler krever økt kompetanse i norske virksomheter. En fellesnevner for mange av endringene som kommer er økte krav til kompetanse om risiko og virksomhetens påvirkning på sine omgivelser. Hvordan kan digitaliseringsstrategien bidra til at norske virksomheter- både offentlige og private- har tilstrekkelig kompetanse om etterlevelse og lovkrav?

I det følgende gjennomgår vi noen av de relevante lovene og reglene som påvirker norske virksomheter innen digitalisering:

Informasjon- og cybersikkerhet - ny lov om digital sikkerhet

Digital sikkerhet er en avgjørende forutsetning for at digitaliseringen skal lykkes, og Norge har behov for en styrking av den digitale sikkerheten. Den kommende loven om digital sikkerhet er et viktig bidrag for å redusere digitale sårbarheter både i samfunnet og i den enkelte virksomhet. Den nye sikkerhetsloven er bygget på EUs NIS-direktiv, og omfatter også skytjenester. Konsekvenser for norske virksomheter er at de får mer ansvar for å beskytte seg mot cyberkriminalitet, de forpliktes til å overholde digitale sikkerhetskrav og de forplikter seg til å varsle om alvorlige digitale hendelser.

Digitaliseringsstrategien bør ta hensyn til disse kravene, og komme med tiltak som kan gjøre gjennomføringen hos spesielt små og mellomstore bedrifter enklere.

Åpenhetsloven

Åpenhetsloven krever årlige redegjørelser (Due diligence) fra mange norske virksomheter. Dette innebærer blant annet at man må redegjøre for hvordan egen virksomhet ivaretar menneskerettigheter i verdikjeden, samt hvordan man sikrer anstendige arbeidsvilkår. Dette krever

³ I stor grad hentet fra «Radar Norway, State of the Nation»

økt kompetanse om risikostyring og kontroll på verdikjeden, og dette bør tas hensyn til i digitaliseringsstrategien.

Data og teknologi er essensielt for å effektivisere sitt arbeid med leverandørkjedestyring. Hvordan kan vi sikre at norske virksomheter får tilstrekkelig kompetanse og verktøy til å håndtere økte rapporteringskrav? Bør det etableres felles standarder på området? Dette er foreløpig kun Norge som krever rapportering på dette området, men det kommende CSRD vil også kreve rapportering på Due diligence, men da også på klimarapportering, og ikke kun på menneskerettigheter og anstendig produksjon.

En rekke europeiske direktiver er også relevante. En gjennomgang av utvalgte direktiver følger nedenfor.

NIS2-direktivet iverksettes i EU-land

Samtidig med at Stortinget behandler lovforslaget om ny lov om digital sikkerhet som er bygget på NIS1-direktivet, gjennomfører EU-land nå NIS2-direktivet. NIS2-direktivet er omfattende og berører mange ulike samfunnssektorer. Direktivet utvider virkeområdet sammenlignet med det nåværende NIS-direktivet, ved å innlemme flere sektorer som anses som kritisk for både økonomien og samfunnet. De nye sektorene er: forvaltning av IKT-tjenester (mellom foretak), post- og kurertjenester, avfallshåndtering, fremstilling, produksjon og distribusjon av kjemikalier, produksjon av visse typer utstyr og forskning. Videre skjerpes kravene til virksomhetenes risikovurdering av nettverks- og informasjonssystemer og det innføres mer presise rapporteringskrav. Det er omfattende forslag i direktivet som berører mange samfunnssektorer med ulik grad av modenhet innen digital sikkerhet. Digitaliseringsstrategien bør ta hensyn til dette, og komme med forslag som hjelper små- og mellomstore virksomheter med gjennomføringen.

EU og taksonomien

EU-taksonomien er et klassifiseringssystem som skal legge til rette for at finansmarkedene kanalisere kapital til lønnsomme bærekraftige aktiviteter og prosjekter. Taksonomien er et verktøy som skal gjøre det enklere for aktørene i finansmarkedene å vurdere om investeringer er i tråd med langsiktige europeiske klima- og miljømål, samt gi selskaper bedre mulighet til omstilling. Rapporteringsplikten etter taksonomiforordningen gjelder noterte foretak samt alle banker og forsikringsforetak, som har over 500 ansatte og som regnes som store foretak etter EUs regnskapsdirektiv. Digitaliseringsstrategien bør omtale de regulatoriske drivkreftene og hvordan det påvirker krav til systemer, standarder og samarbeid.

CSRD - EUs nye direktiv om bærekraftsrapportering

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), gjennomfører regler for bærekraftsrapportering for foretak, og innføres fra regnskapsåret 2024. Direktivet skal sikre en meningsfylt og standardisert rapportering av bærekraftsinformasjon fra bedriftene, fordelt på risiko, muligheter og konsekvenser. CSRD stiller nye krav til hvem som må rapportere. Antall norske virksomheter økes fra dagens 300 til anslagsvis 2100. CSRD utvider kravene til og virkeområdet for bærekraftsrapportering vesentlig sammenlignet med kravet til gjeldende krav om redegjørelse for samfunnsansvar etter regnskapsloven § 3-3 c. Dette direktivet øker de administrative byrdene og kostnadene knyttet til bærekraftsrapportering for foretakene samlet, ved at kravene til rapportering blir mer detaljerte, at flere foretak underlegges krav om å rapportere bærekraftsinformasjon og krav om attestasjon.

Rapportering forutsetter digital modenhet, og prosessmodenhet i virksomheter.

Digitaliseringsstrategien bør ta hensyn til disse byrdene, og bidra med tiltak som kan lette innføringen for norske virksomheter, da spesielt for små- og mellomstore virksomheter.

Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD)

Også kalt EUs åpenhetslov, er EUs tilnærming til forsyningskjederegulering. Direktivet krever at selskaper implementerer effektive due diligence-prosesser i forsyningskjeden for å forhindre og redusere negative menneskerettigheter og miljø- og klimapåvirkninger.

Digital Services Act

Digital Services Act-forordningen vil bidra til at de globale medie- og teknologiaktørene viser åpenhet om bruk av data. DSA vil regulere tek-selskaper og internettbaserte plattformer som det er vanskelig for en enkel stat å regulere. Ved å regulere dette gjennom EU og EØS dannes for det første et betydelig kommersielt marked med sterk markedsmakt, og for det andre et stort geografisk nedslagsfelt (stor samlet jurisdiksjon). Rettsakten er for tiden til vurdering i EØS EFTA-landene.

AI-Act - ny regulering av AI fra EU

EUs foreslåtte AI Act er verdens første forslag til et juridisk rammeverk som spesifikt regulerer kunstig intelligens. Den foreslåtte KI-forordningen tar en risikobasert tilnærming til reguleringen av KI. Dette innebærer at AI-systemer som utgjør en uakseptabel risiko skal være forbudt, mens det skal gjelde spesifikke krav til AI-systemer som innebærer en høy risiko for liv og helse, sikkerhet eller grunnleggende rettigheter. Operatører av slike AI-systemer vil bli pålagt strenge forpliktelser når det gjelder blant annet dokumentasjon, transparens og menneskelig tilsyn.

For AI-systemer som kun utgjør en begrenset eller minimal risiko skal det gjelde visse transparens forpliktelser, og EU vil i samarbeid med medlemslandene utarbeide ulike bransjestandarder. Digitaliseringsstrategien bør ta hensyn til konsekvensene og komme med tiltak som kan hjelpe norsk næringsliv og offentlig sektor å ta i bruk KI ansvarlig.

Deltagere i innspillsarbeidet

Mange ildsjeler, tillitsvalgte og medlemmer av Dataforeningen har bidratt i arbeidet med disse innspillene. Blant dem er Herman Berg, Iselin Paulsen, Haakan Dyrseth, Hedvig Poulsen, Per Atle Eliassen, Terje Storvik, David Aas Correia, Arnt Richard Rørvik, Line Lengfelder, Bernt Nilsen, Stig Vidar Nordgård, Darija Sapozenkova-Hauge, Inger Mette Opstad Gustavsen, Ole Ingvard Langfeldt, Alisa Smerdova, Gisle Fauskanger, Synnøve Thoresen, Tiril Raknes, Gorm Braarvig, Ingvild Berlin Kalleberg, Torgeir A. Waterhouse, Shahzad Rana, Magali Børsum, Naci Akkøk, John Birger Westad, Tor Christian Ulvang, Astrid Margrete Notø Larsen og Paal Leveraas.